

ČTENÍ ODBORNÉHO TEXTU:

EFEKTIVNÍ ČTENÍ; KRITICKÉ ČTENÍ A POROZUMĚNÍ TEXTU.

Proseminář k akademickým
dovednostem

EFEKTIVNÍ ČTENÍ

(ŠANDEROVÁ 2009: 22)

- identifikace klíčových pasáží
  - Co ty ostatní pasáže?
- identifikace hlavních myšlenek (základní tvrzení)
- identifikace argumentů na jejich podporu (na jakém základě autor k tezím dospěl)
  - zvážení jejich přesvědčivost, přednosti a slabiny
  - = kritické čtení

EFEKTIVNÍ ČTENÍ

(ŠANDEROVÁ 2009: 22)

- identifikace klíčových pasáží
  - Co ty ostatní pasáže?
    - Záleží na to, k čemu nám text slouží
      - Slouží-li pouze pro tvorbu rešerše – přehledu, co bylo k danému tématu v daném oboru napsáno, stačí.
      - Slouží-li jako teoretický rámec našeho textu = jako rámec našich argumentů/ interpretací – třeba porozumět i dílčím argumentům, způsobu jejich výkladu, kontextu a datům, na kterých jsou postavené.
- identifikace hlavních myšlenek (základní tvrzení)
- identifikace argumentů na jejich podporu (na jakém základě autor k tezím dospěl)
  - zvážení jejich přesvědčivost, přednosti a slabiny
  - = kritické čtení

OBTÍŽE S EFEKTIVNÍM ČTENÍM

- Co když nemůžeme najít klíčové pasáže, myšlenky a podpůrné argumenty?
  - Dokud nezískáme vyšší čtenářské dovednosti, číst text několikrát!
- Co když nerozumíme termínům?
  - použijeme
    - slovníky
    - internet (wikipedia)
    - konzultace

CÍL ČETBY

(ŠANDEROVÁ 2009: 24)

!!!POROZUMĚT TEXTU!!!

- aktivní čtení
  - **klademe si otázky**
    - **Jakým problémem se autor/ka zabývá**
    - **K jakým závěrům dospěl/a?**
      - = jak na otázky odpovídá
    - **O co své závěry opírá?**
      - = jaké argumenty uvádí na jejich podporu
  - **děláme si poznámky a dokumentaci**

CVIČENÍ: REFLEXE DOMÁCÍHO ÚKOLU

- V textech
  - Šanderová 2011
  - Parusníková 2000
- hledejte
  - hlavní argument
- identifikujte pasáže, které ho indikují

SHRNUTÍ: KDE HLEDAT HLAVNÍ TEZI TEXTU

- definujte, co znamená „problém, kterým se text zabývá“
  - = každý primární odborný text cílí na odpověď na konkrétní otázku, již se v rámci tématu věnuje.
- kde hledat takovou informaci?
  - v klíčových slovech
  - v názvu
  - v abstraktu
  - **v úvodu (VŽDY!)**
  - v závěru
- definujte co znamená „hlavní argument textu“
  - = hlavní teze textu = to, čím text přispívá do již publikovaného vědění v rámci dané tematiky.
  - = řešení „problému“, kterým se text zabývá/ odpověď na otázku, kterou text postuluje.
- kde hledat hlavní argument textu?
  - v názvu
  - v abstraktu
  - v úvodu
  - **v závěru (VŽDY!)**

STRUKTURA ODBORNÉ STATI VE SPOLEČENSKÝCH VĚDÁCH

(ŠANDEROVÁ 2009: 62-64)

- **úvod**

- Jaký problém výzkum řešil
- Shrnutí dosavadního vědění na daném poli bádání
- Vyjasnění, na které autory práce navazuje → ke kterému teoretickému + metodologickému směru se autor hlásí
- Logika výkladu
- Nastínění závěru

- **jádro**

- Jak autor při odpovědi na své otázky postupoval a proč se rozhodl pro takový postup?
- O jaké a jak kvalitní argumenty své odpovědi opírá?
- Volba metod
- Charakter; ilustrace dat

- **závěr**

- Shrnutí zjištění → čím novým studie přispívá do stávajících zjištění
- Ukázání, za jakých podmínek na nich lze dále stavět
- Zhodnocení úskalí, jimž se autor vyhnul (která ale přitom nezmizela)
- → Zamyšlení, v čem a proč si je jistý; kde a proč má určité pochybnosti; jakým způsobem by je bylo možné zmírnit

JAKÁ JE FUNKCE JEDNOTLIVÝCH ČÁSTÍ TEXTU?

- titul/ název
- abstrakt
- úvod
- teoretická část
- empirická část/ stať
- závěr

POROZUMĚNÍ TEXTU A ROLE JEHO ČÁSTÍ

- 1. definice problému
- 2. definice závěru textu (hlavního argumentu; teze)
  - název
  - abstrakt
  - záložka na obálce
  - obsah
  - úvod
  - teoretická část
  - empirická část
  - závěr
  - věcné a jmenné rejstříky
  - seznam použitých zdrojů
  - předmluva
  - glosy na úvodu stránky
  - úvody kapitol
  - závěry kapitol
  - poznámky pod čarou

EFEKTIVNÍ ČTENÍ: ROZŠÍŘENÍ

(ŠANDEROVÁ 2009: 37)

- informativní / letmé čtení
  - cca 100-150 str/h
  - cíl: získat základní přehled
  - čteme jen názvy kapitol
  - zaměřujeme se na tabulky, schémata, obrázky, zvýrazněné pasáže, seznam literatury
  - běžné čtení
- běžné čtení
  - cca 30-40 str/h
  - čteme závěr, popř. úvod
  - zaměříme se na pasáže, které na základě letmého čtení považujeme za klíčové (metoda, východiska)

METODA SQ3R

- Survey → Udělej si přehled
- Question → Ptej se
- Read → Čti
- Recite → Rekapituluj
- Review → Zpětně kontroluj

1. SURVEY → UDĚLEJ SI PŘEHLED

FUNKCE JEDNOTLIVÝCH ČÁSTÍ TEXTU?

- Cíl: udělat si názor na text a zhodnotit jeho relevanci
  - **titul**
  - **abstrakt**
  - záložka na obálce
  - obsah
  - **úvod**
  - **teoretická část**
  - **empírická část**
  - **závěr**
  - věcné a jmenné rejstříky
  - seznam použitých zdrojů
  - předmluva
  - glosy na úvodu stránky
  - úvody kapitol
  - závěry kapitol
  - poznámky pod čarou

2. QUESTION → PTEJ SE

- Pokud text vyhovuje záměru → **Utřídit myšlenky o pojednávaných tématech**
  - Pokládání otázek, na které budete hledat v dokumentu odpovědi
  - Zásady
    - Přemýšlejte o souvisejících problémech
    - Spojte s látkou probíranou na přednáškách
    - Ptejte se, co už o tématu víte
    - Vypomozte si **přeformulováním titulu dokumentu, nebo názvů kapitol**
    - Využijte otázky, které naleznete v knize
- Příklady
  1. Nešporová, O. 2013. *O smrti a pohřbívání*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury.
    - Jak se dle autorky vyvinul přístup ke smrti a umírání v západní společnosti? Co je ochočená smrt? Co je medikalizace smrti?
  2. Moore, H. 2001. Co se stalo s ženami a muži. *Cargo*, 3,4: 174-196.
    - Co je gender? Co je sexualita? Jaké jsou dva hlavní přístupy uvažování o těchto kategoriích v rámci sociálních věd?
  3. Mintz, S., Du Bois, Ch. 2002. The Anthropology of Food and eating. *The annual review of anthropology*, 31:99-119.
    - Jak se přistupuje k jídlu a stravování v rámci antropologie? Jaký je vztah mezi stravováním a společností/ kulturou?
  4. Parusníková, Z. 2000. Biomoc a kult zdraví. *Sociologický časopis*, 34, 2: 131-141.
    - Co je biomoc? Co autorka myslí kultem zdraví? Jak autorka fenomén vysvětluje? Jaký je dle ní vztah mezi zdravím a společností/ kulturou?

3. READ → ČTI

- Důkladné čtení jednotlivých kapitol – Hledání odpovědí na otázky
- Jak na to?
  - Dělejte si **poznámky**
  - Čtěte text **po odstavcích**
  - Snažte se zachytit **hlavní myšlenku/ problém** – podtrhávejte slova, která jí/ jej vystihují
  - Nevpisujte do vypůjčených knih!
  - Při čtení věnujte pozornost
    - **Obrázkům** (ozřejmují souvislosti)
    - Tabulkám (**shrnutí**; ilustrace)
    - Grafům (shrnutí; ilustrace)
    - **Zvýrazněným** výrazům

4. RECITE → REKAPITULUJ

- Ověřte si, co Vám přečtený oddíl dal
- Jak na to?
  - Využijte otázky z 2. části – Zkuste z paměti odpovědět
  - Poznamenejte si odpovědi v podobě klíčových slov (slov, vyjadřující podstatu odpovědi)
  - Konfrontujte je s doplňujícími informacemi
  - Pomozte si vyjádřením důležitých myšlenek nahlas

5. REVIEW → ZPĚTNĚ KONTROLUJ

- Pospojte si jednotlivé získané poznatky z celého textu
- Jak na to?
  - **Pokuste** se knihu/ článek zopakovat (**parafrázovat**) uceleným, shrnujícím způsobem
  - Využijte Vašeho poznámkového aparátu z předchozích fází

ORIENTACE V ODBORNÉ LITERATUŘE

(ŠANDEROVÁ 2009: 40-49)

- Abstrakt/ Resumé
  - výtah/ shrnutí = stručná charakteristika nějakého textu
- Klíčová slova
- Anotace
- Recenze

ABSTRAKT A RESUMÉ

- abstrakt
  - úspornější
  - identifikuje problém (včetně perspektivy)
  - shrnuje závěry (včetně přínosu ve vztahu k literatuře)
- **resumé**
  - delší
  - viz výše + uvádí základní argumenty

ANOTACE

(ŠANDEROVÁ 2009: 43-44)

- Anotace v odborném časopise
  - O čem text pojednává
  - Jak je členěný
  - Jakým problémem se jedn. části zabývají
- Anotace tzv. nakladatelská

RECENZE

= zhodnocení díla

- Základní informace (i o autorovi)
- Hodnocení obsahu i formy
  - závěry práce
  - jednotlivé kapitoly
  - názor na knihu (text) jako celek + argumenty
- Kdo?
  - Odborníci
  - Studenti
- Míra kritiky?
  - Čím je kritičtější, tím musí být lépe napsána!

KRITICKÉ ČTENÍ

(ŠANDEROVÁ 2009: 30-31)

- Zkoumání
  - Logiky textu
  - Hodnověrnosti argumentů
  - Smysluplnosti východisek či předpokladů
  - Přesvědčivosti závěrů
- Uvažujeme o tom, **na kolik a jak kvalitně jsou tvrzení podložena, zda by nebylo možné na základě daných argumentů formulovat jiné závěry**
- Každá polemika s textem musí být **opřena o kritické čtení, jemuž předchází důkladná analýza a interpretace textu**

JAK VĚST O PŘEČTENÉM DOKUMENTACI

(ŠANDEROVÁ 2009: 34-36)

- **Poznámky**

- Shrnutí → konspekt
- Otázky
  - Co je zřejmé a nepochybné vs. Co v nás vyvolává pochybnosti?
  - S čím souhlasíme?
  - Co se nám zdá podezřelé a proč?
  - Která tvrzení se nám zdají jednoznačná a která nikoli?
  - Kde se autor opakuje?
  - Kde se zdá, že si protiřečí?
  - Kde jsme se s podobným, či zcela opačným tvrzením setkali,
  - Co autor předpokládá, aniž se o tom zmínil?
  - Na kolik jsou jeho předpoklady oprávněné?

- **Dokumentace**

- **Poznámky citovat!!!!**

- →→→→→→→ **Jsme schopni poznamenat základní myšlenky z hlavy?**

PŘÍŠTÍ HODINA

- Téma

Psaní odborného textu: základní typy práce s odbornou literaturou (recenze, komparace, kompilace), volba typu textu.

- Úkol

Vypracujte resumé 1 text z Vaší bibliografie k závěrečné kompilaci (cca 1 NS), vyberte buď ten, který je z doporučené literatury ke kurzu, nebo ten stěžejní + připojte odpovědi na vybrané (aspoň některé) otázky níže (viz Šanderová 2009: 34, 2. odst.). Vycházejte při tom ze Šanderové (Šanderová 2009: 41-43)

- Čeho se text týká? Co se v něm tvrdí?
- Co je zřejmé a nepochybné? Co z obsahu v nás vyvolává pochybnosti?
  - S čím souhlasíme – co se nám zdá podezřelé a proč?
- Která tvrzení se nám zdají jednoznačná a která nikoli?
- Kde se autor opakuje?
- Kde se zdá, že si autor protiřečí?
- Kde jsme se už s podobným, příp. opačným tvrzením setkali?
- Co autor předpokládá, aniž by se o tom zmínil? (tzv. implicitní předpoklady)
- Nakolik jsou jeho předpoklady oprávněné?